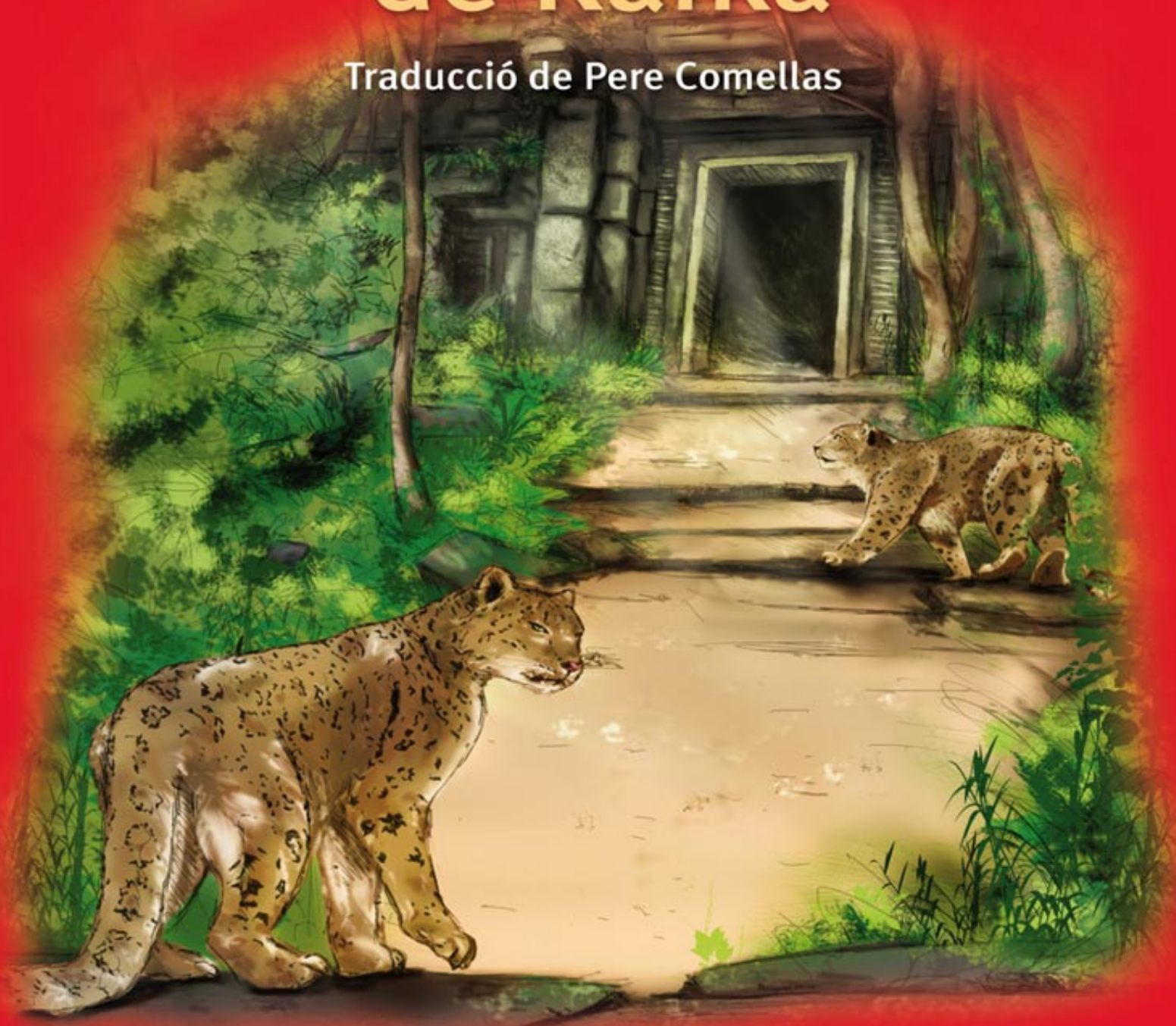

Moacyr Scliar
**Els lleopards
de Kafka**

Traducció de Pere Comellas

Aquest llibre va ser publicat amb el recolçament de:
Obra publicada com o apoio do:
Ministério da Cultura do Brasil / Fundação Biblioteca Nacional

MINISTÉRIO DA CULTURA
Fundação BIBLIOTECA NACIONAL

Primera edició: setembre 2012

Títol original, *Os leopardos de Kafka*

© the Estate of Moacyr Scliar, 2000 by arrangement with Literarische
Agentur Mertin Inh. Nicole Witt e. K., Frankfurt am Main, Germany.

© de la traducció del portugués, Pere Comellas Casanova

© d'aquesta edició, Raig Verd Editorial, 2012

Il·lustració de la coberta: Raquel Iglesias, bluleopard

Disseny editorial: Noemí Giner

Corrector: Gerard Malet

Traducció de l'aforisme de l'**epígraf** de: Guillem Calaforra.

Composició ePub: Pablo Barrio

Publicat per Rayo Verde Editorial S.L.

Comte Borrell 115, àtic 2^a

Barcelona 08015

raigverd@raigverdeditorial.cat

www.raigverdeditorial.cat

BIC: FA

ISBN: 978-84-15539-13-1

L'editorial expresa el dret del lector a la reproducció total o parcial
d'aquesta obra pel seu ús personal.

Els lleopards de Kafka

Moacyr Scliar

Traducció de Pere Comellas Casanova

Raig verd
editorial

Irrompen lleopards en el temple i es beuen el que hi ha en els calzes del sacrifici fins a escurar-los; això es repeteix sempre de bell nou; al final hom ho pot preveure, i esdevé una part de la cerimònia.

Franz Kafka

Contingut

Capítol 1

1

INFORME CONFIDENCIAL 125/65

Senyor comissari: té per finalitat aquest document informar-lo sobre l'empresonament de l'element Jaime Kantarovitx àlies Cantirera, detingut la nit del 24 al 25 de novembre de 1965 en un dels carrers centrals de Porto Alegre. L'esmentat element, un conegut militant en els ambients universitaris de la ciutat, era vigilat des de feia dos mesos pels nostres agents. Cap a les 21 hores en Jaime Kantarovitx, àlies Cantirera, es va dirigir al pis de la seva xicota, Beatriz Gonçalves. Uns quants elements més, set en total, van arribar al lloc, sols o en parelles, evidentment per celebrar-hi una reunió secreta. A les 23.30 hores els elements van sortir-ne, moment en què l'agent Roberval els va cridar que estaven detinguts. Set elements, inclosa la Beatriz Gonçalves, van poder fugir, però l'element Jaime Kantarovitx, àlies Cantirera, que va coix d'una cama, no va poder córrer. Detingut i conduït a la seu de la Unitat d'Operacions Especials, se'l va interrogar. En aquest procediment es va comptar amb l'ajuda de xocs elèctrics, interromputs per dues raons: 1) successius desmaigs de l'element Jaime Kantarovitx, àlies Cantirera, i 2) un tall de l'energia elèctrica. Així doncs, l'interrogatori no es va poder completar. L'element Jaime Kantarovitx, àlies

Cantirera, va repetir diverses vegades que la reunió tenia per objectiu discutir sobre literatura i prendre mate. Al pis es va trobar efectivament una carbassa de mate encara tèbia i uns quants llibres, la qual cosa naturalment no invalida la hipòtesi de reunió subversiva. L'element Jaime Kantarovitx, àlies Cantirera, va ser escorcollat. A les butxaques hi duia: 1) uns pocs bitllets i monedes; 2) un mocador brut i estripat; 3) un tros de llapis; 4) dues aspirines; 5) un paper, acuradament plegat, amb les següents paraules mecanoscrites en alemany:

Leoparden in Tempel

Leoparden brechen in den Tempel ein und saufen die Opferkrüge leer; das wiederholt sich immer wieder; schließlich kann man es vorausberechnen, und es wird ein Teil der Zeremonie.

A sota del text, la signatura d'un tal Franz Kafka.

El paper, esgrogueït, sembla força antic. Creiem, però, que això és un truc, i que es tracta en realitat d'un missatge, possiblement en clau; n'estem esperant la traducció al portuguès, sol·licitada amb caràcter d'urgència, per a una millor avaluació. Sobre la base de l'esmentada traducció, continuarem investigant l'element Jaime Kantarovitx, àlies Cantirera, ara amb vista a connexions subversives internacionals.

Amb l'obertura dels arxius dels serveis secrets que van operar al Brasil a partir del cop de 1964, nombrosos documents van veure la llum, entre els quals hi ha l'informe confidencial que acabo de transcriure. En tinc còpia.

En Jaime Kantarovitx, anomenat Cantirera per un amic carioca, era el meu cosí. Mai no vam ser íntims, però em queia bé i el respectava molt. L'informe remet a una sorprenent història que implica el mateix Jaime, el nostre besoncle Benjamin Kantarovitx i Franz Kafka.

Comencem per en Benjamin, que surt en una foto del nostre àlbum de família, l'àlbum que tinc al davant. És, per cert, la mateixa foto descolorida que hi ha a la làpida de la seva tomba, al cementiri jueu. El que crida l'atenció de la foto és aquell aire espantat, tan típic del meu oncle. Li deien Ratolí (no era un àlies; era ben bé un malnom): els ulls negres i les orelles sortints el feien semblar una rateta. No pas aquelles ratetes alegres dels contes infantils, sinó un ratolí melangiós, solitari, sempre encauat al seu catau. Al revés del seu germà, que es va casar i va tenir quatre fills, en Benjamin no va formar família; em sembla fins i tot que mai no va tenir xicota i que el seu contacte amb les dones es resumia a les prostitutes del carrer Voluntários da Pátria, que el coneixien i li feien descompte. Era pobre, el Ratolí. Sastre competent, podria haver fet molts diners amb l'ofici. No en va fer. En primer lloc, la sastreria tradicional la va anar arraconant a poc a poc la indústria de la confecció, de manera que al llarg dels anys va anar perdent la clientela, entre la qual hi havia unes

quantas persones conegudes de Porto Alegre: periodistes, polítics, jugadors de futbol, comissaris de policia. En segon lloc, i a mesura que anava envellint, el Ratolí va començar a inventar-se teories peculiars sobre la roba. Sostenia, per exemple, que la màniga esquerra hauria de ser més curta que la dreta («va més bé per mirar el rellotge») i confeccionava les americanes d'acord amb aquesta idea, cosa que evidentment desconcertava, i irritava, molts clients. Ell, però, no feia cabal de les protestes i tractava els insatisfets de «retrògrads» i «reaccionaris». Cal seguir el ritme dels temps, insistia, perquè el ritme dels temps és el ritme del progrés. Un llenguatge en què ressonava el seu passat d'home d'esquerres, de trotskista. Però al Ratolí ja no li interessava la política partidista, la dels típics titulars de diari. En general, no feia gairebé res. Anava de casa a la petita sastreria i de la petita sastreria a casa, pobrament moblada però plena de llibres. El Ratolí llegia molt, i llegia qualsevol cosa, des de ficció fins a filosofia. La seva vida es resumia a això, a la sastreria i a la lectura. Res de festes, res de cinema, res de teatre, ni tan sols de televisió: ho trobava una bestiesa. El germà i la cunyada es neguitejaven: els hauria agradat que conegués gent, que fes amistats, que es casés, què hi pot haver a la vida d'un home més important que formar una família? És clar, el Ratolí era molt lluny de ser un home atractiu, i com més envellia més petites se li feien les possibilitats matrimonials, però una bona matrimoniera podria, qui sap, arreglar-li una trobada amb alguna noia, ni que fos una

soltera granadeta, sobretot amb una soltera granadeta. Però el Ratolí no tenia cap interès a casar-se. S'aferrava a la seva petita vida rutinària, monòtona, i no en sortia. Quan va fer seixanta-cinc anys, el meu germà gran es va empescar una festa sorpresa i ens va costar dies prepararla. Encara recordo aquella malaventurada nit. Hi érem tots, els nebots i els renebots, amb barrets del Mickey i una banda que deia alguna cosa com ara «Per molts anys, Ratolí». Cap a les vuit la porta es va obrir, i el Ratolí va entrar. Va tenir una reacció extraordinària. Primer es va espantar, es va pensar que era un atracament; quan es va adonar que era una sorpresa, va tenir un atac de fúria, fotuts cretins, qui us heu cregut que sou. Al final el vam poder tranquil·litzar; però no ens el vam poder endur al restaurant, com havíem pensat. No tinc res per celebrar, va remugar ell, no sóc ningú, mai no he fet res de bo.

En aquesta existència melangiosa hi va haver, però, una singular aventura. El record d'aquella aventura va acompanyar el meu besoncle des de la joventut, i al final de la seva vida va tenir una seqüela ben sorprenent. D'aquella aventura, i d'aquella seqüela, el Ratolí me'n va parlar molt, a la residència geriàtrica on va anar a parar els darrers anys i on jo, metge jove, el cuidava. Ja fa temps, d'això, però encara recordo la història.

La família Kantarovitx era de Bessaràbia, una regió objecte de constant disputa entre Rússia i Romania. Vivien a Txernovitzki, un poblet a uns vuitanta quilòmetres

d'Odessa. Un poblet jueu pobre, com ho eren els poblets jueus de l'Europa oriental. La població vivia permanentment sobresaltada, amb por dels pogroms, les massacres organitzades. Els jueus eren els caps de turc de qualsevol crisi, i de crisi no és pas que en faltessin, a l'imperi tsarista.

El meu besavi, el pare del Ratolí, era sastre. Era un bon sastre, però amb el que guanyava amb prou feines en tenia per mantenir la família: si no fos per uns quants clients russos acomodats, fins i tot haurien passat gana. Tanmateix, tenia l'esperança que els fills trobessin una feina millor. En Benjamin, li semblava, podria ser un rabí excel·lent. Una aspiració raonable —els rabins eren respectats i, en el pitjor dels casos, menjaven— i amb cert fonament. Al noi li agradava llegir, era intel·ligent. Només li calia completar la formació religiosa.

Però en Benjamin no volia ser rabí. Potser s'ho havia arribat a plantejar, en algun moment de la vida, però com que era el que volia el seu pare, automàticament ho descartava. El Ratolí era un rebel. Es barallava amb tothom, amb els pares, els veïns. El que té de baixet ho té de rebel, sospirava la mare, que havia provat en va d'adreçar-lo.

A mesura que s'adonava de la depriment realitat en què vivien no només els jueus, sinó diversos grups, a poc a poc la rebel·lió del Ratolí va anar trobant un objectiu. Aquell any 1916 Rússia era un país dilacerat per conflictes socials, polítics, ètnics; un país on la misèria i l'opressió havien

assolit nivells intolerables. La revolució, deien, era només qüestió de temps: els comunistes es preparaven per prendre el poder.

Aquestes notícies trigaven a arribar a Txernovitzki, però hi arribaven, i hi tenien una immediata repercussió. Al poblet hi havia un grup de joves idealistes que es reunien en secret per discutir els textos de Marx i Engels. El grup el liderava en Iossi, el fill del carnisser.

El Ratolí era amic d'en Iossi. No: el Ratolí venerava en Iossi. El noi, alt, guapo, amb una bona cabellera i uns grans ulls foscos era, per a ell, un model. L'escoltava amb autèntica adoració, se li bevia les paraules. En Iossi parlava d'un món millor, un món sense rics ni pobres, opressors ni oprimits. Un món de justícia i pau. Un món on no es perseguiria ningú, on els jueus serien iguals que tothom.

Quan el Ratolí va fer dinou anys, en Iossi li va regalar un exemplar del *Manifest comunista* en jiddisch. No cal dir que el text es va convertir, per a en Benjamin, en un equivalent del que és la Torà per als religiosos. El llegia diàriament; era capaç de recitar-ne passatges sencers de memòria. I ho feia en llocs públics, al mercat, fins i tot a la sinagoga. Defensava la lluita de classes com l'única forma de progrés social. Ha de córrer la sang, proclamava, perquè regni la justícia social al món.

A uns quants els feia gràcia, el seu entusiasme. Al seu pare no. La idea de la revolució deixava el pobre sastre aterrit: per l'amor de Déu, no diguis aquestes coses, si la policia del tsar et sent has begut oli. En canvi la Rivka, la